

CHESTIONAR ISTORIC

Istoria unei țări, a unui popor înseamnă înmănușchiera, într-un întreg, organic, a tuturor eforturilor și strădaniilor, a faptelor și înfăptuirilor poporului în întregime sau ori a părților acestuia. Pe teritoriul unei țări se petrec, în curgerea vremii, evenimente numeroase, unele de însemnătate generală, altele locală. Sînt fără îndoială, mai importante cele dintîi, dar nu sînt lipsite de însemnătate nici celelalte. De aceea, pentru a le putea judeca valoarea se cuvin cunoscute cît mai bine, mai real și mai obiectiv, atît unele cît și altele. Dacă cele din prima categorie — cele de însemnătate generală — sînt mai bine cunoscute din izvoarele păstrate, transmise și studiate, cele din categoria a doua s-au învrednicit în mai mică măsură de atenția acestor izvoare. Ele s-au păstrat, însă, în memoria oamenilor locului transmise din generație în generație, în vestigii vizibile sau ascunse sub pămînt, în însemnări marginale pe cărți, în registrele parohiale și de stare civilă, în matricolele școlare, în inscripții pe pereți și pe piatră, în numele de locuri și de riuri, în obiceiuri, datini și legende etc. etc.

Cine poate cunoaște mai bine toate aceste realități decît cei ce-și desfășoară activitatea zi de zi în sate și comune ? Cine le poate înțelege mai bine însemnătatea decît profesorii de istorie, decît învățătorii ? Cine este mai calificat decît aceștia a le culege și a le pune în valoare ? De aceea spre aceștia ne îndreptăm gîndurile și îndemnurile de a se apleca cu interes și înțelegere față de vestigiile trecutului — memorie a omenirii —, a le aduna cu grijă și prețuire, a le cuprinde în răspunsurile la acest *chestionar*. Își vor împlini, astfel, o obligație științifică, cuprinsă și în statutul Societății de științe istorice și, totodată, o îndatorire patriotică.

Cunoscînd dorința profesorilor și învățătorilor de a fi folositori științei pe care o cultivă și poporului pe care-l slujesc cu credință, de a contribui la cunoașterea trecutului pentru folosul prezentului, de a aduna pietrele de temelie din trecut pentru temeinicirea vremurilor de astăzi și de mîine, — sîntem încredințați că apelul nostru va fi urmat de fapte pe măsura însemnătății proiectului. Fiecare contribuție va însemna o mai temeinică cunoaștere a istoriei poporului român și a naționalităților conlocuitoare, o mai temeinică fundamentare a *Istoriei României*, așa cum o pretinde *Programul* partidului, secretarul general, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, Comitetul politic executiv al C.C. al P.C.R. care a hotărît realizarea unei noi sinteze a *Istoriei României*.

*

* *

1. Ce vestigii istorice din antichitate, evul mediu și epoca modernă și contemporană se cunosc pe teritoriul comunei (satului), pe baza tradiției locale,

a descoperirilor întâmplătoare sau a cercetărilor organizate : așezări sătești, așezări fortificate, urme de întărituri (valuri de pământ, palisade, șanțuri), cetăți (din pământ și piatră), castele și cule (conace), bastioane (donjoane), biserici (de lemn sau piatră), alte construcții.

Unde anume (în ce parte a localității sau a hotarului așezării) se cunosc sau se păstrează asemenea vestigii ?

Cînd și cu ce ocazie s-au semnalat sau descoperit ?

În ce stare sînt și ce ar trebui să se întreprindă pentru valorificarea lor ?

Scurtă descriere a acestora : vechimea, materialul de construcție, importanța, tipul bisericilor (sală, hală, ortodoxă, romano-catolică, reformată, etc.).

2. Ce alte vestigii de însemnătate istorică se cunosc ori s-au descoperit — din antichitate, evul mediu, epoca modernă și contemporană — pe teritoriul comunei (satului) : unelte folosite de oameni la diferite îndeletniciri, arme, armuri, îmbrăcăminte sau piese de îmbrăcăminte, obiecte de întrebuințare cotidiană, podoabe, morminte (cu inventarul lor), schelete, vase cu cenușă, monede etc. etc.

Unde anume (în ce parte a așezării sau a hotarului comunei — satului) se cunosc ori s-au descoperit asemenea vestigii ?

Cînd și cu ce ocazie s-au semnalat ori s-au descoperit ?

În ce stare sînt, cum și unde se păstrează ?

Scurtă descriere a lor : de cînd datează, din ce material sînt (fier, bronz, aramă, argint, aur etc.), inscripții sau alte semne pe vase, pe monede, pe arme, pe podoabe etc.

3. Ce evenimente mai însemnate s-au petrecut pe teritoriul comunei (satului), păstrate de tradiția locală sau sub formă de legende, din antichitate, evul mediu, epoca modernă și contemporană.

Descrierea lor așa cum a păstrat-o tradiția sau legenda, cu indicarea, dacă este cazul, a persoanei sau persoanelor care vi le-au transmis și cu o apreciere personală cu privire la valoarea istorică a tradiției sau legendei respective.

4. Ce monumente, mai vechi și mai noi, cinstesc evenimentele sau pe cei ce le-au înfăptuit.

Descrierea lor, starea în care se păstrează și propuneri pentru păstrarea sau ridicarea de alte monumente acolo unde lipsesc.

5. Cărți vechi (manuscrite sau tipărite) cu caracter laic sau bisericesc, păstrate la școală, biserică, în alte locuri și chiar la persoane particulare.

Descrierea lor : data tipăririi sau a manuscrisului, cuprinsul acestora, însemnătatea lor, limba și alfabetul în care sînt scrise, miniaturi, ilustrații etc. ; însemnări pe cărți.

Starea în care se păstrează ; propuneri pentru mai buna lor păstrare.

6. Documente de orice fel, din orice epocă, ce se găsesc în comună (sat).

Descrierea lor : data, limba, alfabetul, caracterul (acte oficiale, scrisori particulare etc.), importanța lor.

Condițiile în care se păstrează ; propuneri pentru mai buna păstrare a lor.

7. Urbarii, conscripții, catagrafii, registre de dare, registre parohiale, registre de stare civilă, registre școlare etc.

Descrierea lor : datarea (de la — pînă la), cuprinsul (numele și prenumele, vîrsta, sexul, averea, originea și starea social-juridică, numărul membrilor de familie, natalitatea, nupțialitatea, mortalitatea, naționalitatea, confesiunea religioasă, situația la învățătură etc.) ; limba și alfabetul în care sînt scrise.

Starea în care se află ; propuneri pentru mai buna lor păstrare .

8. Picturi murale (fresce) și inscripții pe pereți sau pe piatră (pietre de mormînt de valoare istorică) ; sculpturi (laice sau religioase), podoabe, argintărie, icoane vechi etc.

Descrierea lor : vechimea, culorile, genul picturii sau sculpturii, materialul (ulei, piatră, marmoră, metal, sticlă, lemn), numele artistului sau alte însemnări, textul inscripțiilor, starea în care se găsesc etc.

9. Toponomastica locală : nume de locuri (și de rîuri) cu semnificație istorică (derivate de la nume de popoare, sau care păstrează amintirea unor evenimente istorice, a unor întîmplări petrecute în satul (comuna) sau pe locul respectiv, care amintesc o cetate, cetățuie, grădiște, șanț etc.), nume de locuri cu semnificație topografică (forma sau aspectul exterior al locului, natura terenului, însușirea locului, poziția geografică a locului), nume de locuri cu semnificație socială (derivate de la nume de persoană, antroponimice; raporturi de proprietate, însoțite de adjective, nume care amintesc instituții sau situații sociale, poziția socială a oamenilor, a categoriilor sociale, ocupația locuitorilor, credințe, obiceiuri, datini, existența unor foste așezări omenești) etc.

10. Obiceiuri, datini și legende : în legătură cu unele evenimente sau personaje istorice, cu ocupațiile, cu moștenirea, transmiterea, împărțirea, delimitarea bunurilor (pămîntului mai ales), cu sărbătorile privitoare la ocupații, sărbătorile de peste an, cu evenimente familiale etc.

La fiecare din aceste întrebări se va preciza dacă problema sau vreun aspect al problemei a mai fost studiat de cineva, fie că studiul a fost publicat, fie că se află în manuscris.

Chestionarul nu este exhaustiv. Întrebările formulate pot fi completate cu altele, după nevoie și însemnătate.

Răspunsurile se vor trimite, recomandat, pe adresa : *Societatea de științe istorice din R. S. România*, str. Spiru Haret nr. 12, București, sector VII.

Acad. prof. ȘTEFAN PASCU